

МАГАЗИН НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА

ШТИТ

Број **201**
Јули 2026

**Министерот за одбрана
Владо Мисајловски
на состанок на
Северноатлантскиот
совет во Брисел**

**Одбележан Денот на
Воената академија**

**Хеликоптерот „AW149“
од компанијата
„ЛЕОНАРДО“**

Одбележан Денот на Воената служба за безбедност и разузнавање

Ние сме невидливиот штит на Армијата и Републиката, но нашата посветеност е апсолутна – со овие зборови започна свеченоста по повод Денот на Воената служба за безбедност и разузнавање. Беа одбележани 82 години од почетоките на воената разузнавачка и контраразузнавачка дејност, како и 34 години од постоењето на Воената служба за безбедност и разузнавање.

Прославата започна со изведба на македонската химна од Андријана Јаневска, по што беше прикажан документарен филм кој ги врати присутните низ времето – од првите чекори на военото разузнавање, па сè до денешните современи безбедносни предизвици, невидливи битки и историски пресврти. Филмот го прикажа патот на службата и нејзините припадници, кои го жртвувале сопствениот идентитет за да го зачуваат идентитетот на нацијата. Низ вековите, македонскиот борец не се потпираше само на оружјето, туку и на својот ум. Првите почетоци на военото разузнавање се појавиле уште за време на Смилевскиот конгрес и Илинденското востание, кога биле формирани стратешки центри каде што се носеле одлуки и се собирале информации од сите страни. Токму таму никнала стратешката интелигенција на македонските борци. Иако немале современо оружје, тие го имале најсовршениот ресурс – човечката мрежа. Секој селанец бил „очи“, секој занаетчија „уши“,

а секој курир – „нервниот систем“ на Револуцијата. Тајната пошта претставувала прв систем на криптирана комуникација.

Искуството од комитските чети подоцна масовно се пренесувало во партизанските одреди и бригади. Македонските партизани брзо сфатиле дека информацијата е моќ. Низ цела Македонија делувале тајни служби против фашистичкиот окупатор. Тоа биле првите темели на денешното воено разузнавање.

На ослободените територии функционирале безбедносни одделенија кои ја неутрализирале работата на окупаторските служби. Тие претставуваат почеток на современото контраразузнавање и безбедност.

Во 1991 година се роди нова историска зора и потребата да се заштитат суверенитетот и територијалниот интегритет на државата. Искуството од комитските и партизанските структури се пренесуваше и се развиваше заедно со Армијата, а службата растеше во центарот на нејзината моќ.

Интеграцијата во НАТО го постави военото разузнавање на стратешко ниво, каде што се прибираат и споделуваат информации со најмоќните сојузници.

„Нè има и ќе нè има насекаде“ – беше пораката испратена на свеченоста. Со заедничка работа со стратешките партнери, континуирана обука и постојано усовршување, македонското воено разузнавање денес е дел од најмоќните информативни системи во светот.

Современиот свет носи нови закани, а безбедносното разузнавање сè повеќе се потпира на најсовремена технологија, размена на податоци во реално време, сајбер-одбрана и борба против невидливите закани и тероризмот.

Концертот започна со композицијата „Ваташа“, а заврши со „Заветна“. Салата беше исполнета со емоции, патриотизам и силна почит кон македонската традиција. Со својот моќен вокал и внимателно избрани композиции, Андријана Јаневска им приреди на присутните вистинско музичко патување низ македонската историја и душа. Публиката со внимание ја следеше секоја изведба, а во салата се чувствуваше гордост, тишина и почит кон сите генерации кои ја граделе и бранеле државата.“ На свеченоста се обрати и заменик-министерот за одбрана, Адмир Шабани, кој истакна: „Работата на професионалците во овој Директорат најчесто останува надвор од очите на јавноста, но нејзиното значење е огромно. Во време на сложени безбедносни предизвици, токму нивната подготвеност, аналитичност и способност навремено да ги препознаат ризиците претставуваат важен столб во заштитата на државните интереси и стабилноста на државата.“ Директорот на Директоратот за безбедност и разузнавање, полковник Игор Јанкуловски, во своето обраќање нагласи: „Нашата задача не е да реагираме само кога заканите веќе ќе се појават, туку да делуваме проактивно и

превентивно, со координација, подготвеност и постојано унапредување на капацитетите. Безбедноста на државата и сигурноста на граѓаните зависат од нашата посветеност, професионалност и способност да носиме одлуки во вистинскиот момент. Затоа денес, повеќе од кога било, потребни се единство, одговорност и јасна визија.“ На свеченоста уште присуствуваа и началникот на Генералштабот, генерал-мајор Сашко Лафчиски, високи претставници од министерството и генерали од Армијата, претставници од Агенцијата за разузнавање, Агенцијата за национална безбедност, Оперативно техничката агенција од Министерството за внатрешни работи како и од воено дипломатскиот кор. ■

Издавач
Министерство за одбрана
на Република Северна Македонија

Главен и одговорен уредник
м-р Трајче Чатмов

Редакција:

Умит Реџеџи
(технички уредник)

м-р Ксенија Митева (лектор)

Борче Лозановски (новинар)

Станка Петкова (новинар)

Печати:
„Фокус Принт Доел“ – Скопје

„ШТИТ“
е магазин на
Министерството
за одбрана
на Република Северна
Македонија

Излегува од печат еднаш во
месеот и на web-страницата
на Министерството за
одбрана
<https://mod.gov.mk/штит>

16

20

с о д р ж и н а

ШТИТ ■ година XVIII ■ број 201 ■ јули 2026

Инфо
Мисајловски на саемот за одбрана
и безбедност „EUROSATORY 2026“ 6

Глобал
Револуција во развојот на воената
индустрија на Турција..... 14

Геополитика
Хормуз: енергетската артерија на
глобалната безбедност..... 16

Воена едукација
Милграмов експеримент
Помеѓу овластувањето и
одговорноста..... 20

Безбедност
НАЦИОНАЛНИОТ ПРАЗНИК НА
САД, 4 ЈУЛИ –
Симбол на американската
државност..... 22

Вооружување
Хеликотерот „AW149“
од компанијата
„ЛЕОНАРДО“..... 26

Вооружување
„Fuchs JAGM“
(Joint Air-to-Ground Missile),
новата германска сила за лов на
тенкови..... 32

Вооружување
Снајперска пушка
„L96A1“ 36

Воена историја
Битката кај Беласица
Почетокот на крајот на
Самуиловото Царство..... 40

Психологија
Што предизвикува постојаниот
прилив на информации..... 48

Спорт
Стрелецот мора да остане
„тивок“ во себе под
притисок..... 54

Филм
„The Tank“ (2025)..... 58

36

44

ВОВЕД

Во период исполнеј со значајни дипломатски и одбранбени активности, министерот за одбрана Владо Мисајловски продолжи активно да ја зацврстува меѓународната позиција на Македонија со цел развивање на националните одбранбени капацитети. Во ова издание посебно внимание посветуваме на учеството на министерот за одбрана Владо Мисајловски на прес-конференцијата меѓународен саем за одбрана и безбедност во Франција, каде што беа презентирани најновите технолошки постигнувања во одбранбената индустрија и беа остварени бројни средби насочени кон продолбочување на соработката со партнерските земји и компании од областа на безбедноста и одбраната. Значајно место зазема и учеството на делегацијата на Македонија, предводена од министерот Мисајловски, на состаноците на Северноатлантскиот совет во Брисел, на кој беа разгледани актуелните безбедносни предизвици и идните насоки на Алијансата. Средбата уште еднаш ја потврди посветеноста на нашата држава кон заедничките вредности, колективната безбедност и активниот придонес во рамките на НАТО. Во духот на традицијата и професионалниот развој, ситираниите на ова издание ги посветуваме и на свеченото одбележување на Денот на Воздухопловниот ВИНГ и Денот на Воената академија. И двата настана претставуваат постојаност за значењето на воздухопловната комјонентата во одбранбеното систем и за клучната улога на Воената академија во создавањето генерации офицери, лидери и стручни кадри кои го носат товарот на идниот развој на Армијата. На крајот од ова издание, на чиишто елиите им го препорачуваме текстиот на професорката Ачкова, посветен на Кресненското востание – еден од најзначајните настани во македонската револуционерна историја. Низ научен и аргументиран пристап, авторката ги осветлува историските околности, значењето и наследството на востанието, постојаноста на нејдека слободољубивите стиреми и жртвостта на претходните генерации останаваат трајна инспирација и обврска за сегашноста и иднината. Веруваме дека содржините во ова издание ќе придонесат за подобро разбирање на современите безбедносни процеси, улогата на Армијата во нив и значењето на историското паметење во градењето на националната свест и државната одговорност. ■

ПИШУВА:

м-р Трајче Чатмов
Главен и одговорен уредник

Издавачки совет
Марија Рашковска-Стефановиќ
(Претседател)

полк. Дарко Стерјовски
(Заменик-претседател)

Членови:
– Иван Петрушевски
– Душко Аврамовски
– Виолета Костадинова
– Трајан Цековски
– Билјана Иванова
– Трајче Чатмов
– Анита Ѓонеска
– Марија Тренчик-Костески

„Орце Николов“ 116
1000 Скопје

Телефони: 02 3128 276
<https://www.mod.gov.mk/штит>

Ставовите содржани во написите на надворешните соработници не ја презентираат официјалната политика или ставовите на Министерството за одбрана.

ПОЧИТУВАНИ ПРИПАДНИЦИ НА АРМИЈАТА И ВРАБОТЕНИ ВО МО,

Редакцијата на „Штит“ ве охрабрува да ни испраќате написи за позначајните активности и настани во рамките на вашата организациона единица. Вашите написи, информации или репортажи, со соодветни фотографии, можете да ни ги доставите на следните адреси:

trajce.catmov@mod.gov.mk

borce.lozanovski@mod.gov.mk

stanka.petkova@mod.gov.mk

Мисајловски на саемот за одбрана и безбедност „EUROSATORY 2026“

Министерот за одбрана Владо Мисајловски присуствуваше на отворањето на меѓународниот Саем за одбрана и безбедност „EUROSATORY 2026“, кое се одржа во Париз (Франција). Министерот Мисајловски оствари средба и со Елен Конвеј-Муре, потпретседателка на Комитетот за надворешни работи, одбрана и вооружени сили во францускиот Сенат. На средбата со сенаторката Конвеј-Муре, министерот Мисајловски се осврна на инвестициите во Армијата, видливи преку стабилното зголемување на средствата наменети за одбрана, кои оваа година достигнаа 2,18 % од бруто-домашниот производ, од кои 32,5 % се наменети за набавка на нова и софистицирана опрема за македонската Армија. „Македонската Влада силно инвестира во зацврстувањето на одбраната и безбедноста на земјата, а со тоа и на колективната одбрана на Алијансата. Со зголемувањето на одбранбениот буџет и набавката на нова, модерна и софистицирана опрема, вклучително и системите за противвоздушна одбрана „Мистрал 3“ од Француската Република, несомнено придонесуваме кон посилно НАТО и побезбедни граѓани“, рече министерот. Дополнително, Мисајловски нагласи дека потенцијалот за развој на одбранбената соработка со Франција е навистина голем, особено во контекст на заедничките обуки и вежби, како и размената на експертиза во доменот на одбраната. На „EUROSATORY 2026“, македонската делегација одблиску се запозна со новите достигнувања на полето на воената технологија, што е од исклучителна важност имајќи го предвид активниот процес на модернизација и опремување на Армијата. ■

Македонската армија се развива со засилено темпо

„Силно сме посветени на развојот на националните одбранбени капацитети, кои се составен дел од колективната одбрана на Алијансата. Тоа е евидентно преку инвестициите во одбраната, но и преку процесот на модернизација и опремување, кој е видлив со секој изминат ден“, потенцираше министерот за одбрана Владо Мисајловски на денеска одржаниот состанок на Северноатлантскиот совет во седиштето на НАТО во Брисел.

Министерот Мисајловски истакна дека државата одвојува рекордни средства за одбраната, кои се инвестираат ефикасно и ефективно во процесот на опремување и модернизација, со цел исполнување на НАТО-целите на способности, согласно предвидената динамика.

На маргините на состанокот, министерот Мисајловски разговараше со повеќето колеги, а имаше и средба со

грчкиот министер за национална одбрана Николаос Дендиас, на која се разговараше за заедничката стратешка определба, мирен и стабилен регион и силна колективна одбрана.

На средбата беше истакната отворената, непосредна и искрена комуникација, која придонесува за континуиран раст на одбранбената соработка, за што е потврда меѓусебната посветеност и

значајната реализација на годишниот план за одбранбена соработка.

Мисајловски на средбата додаде дека со инвестициите кои во моментот се прават во одбраната и безбедноста, како и со силното инвестирање во транспортната мрежа на коридорите 8 и 10, се овозможува поцврста одбрана и поголема безбедност за граѓаните на двете земји. ■

РАСТЕЧКИ МОБИЛНИ ИЗМАМИ И УЛОГАТА НА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИСКИТЕ ОПЕРАТОРИ ВО ЗАШТИТАТА НА КОРИСНИЦИТЕ

Пишува: м-р Реџеп Мустафовски

Мобилните комуникациски мрежи во последните години стануваат сè почеста цел на софистицирани сајбер измами, при што гласовните повици, СМС-пораците и ОТП платформите се користат како примарни канали за манипулација и финансиска злоупотреба. Зголемената дигитализација и високата зависност од мобилните услуги создаваат поволна средина за напаѓачите, што резултира со растечки број на жртви и сериозно нарушување на довербата во дигиталните комуникации. Овие состојби ја нагласуваат потребата од системски, координиран и проактивен пристап кон безбедноста. Во таков контекст, телекомуникациските оператори сè повеќе се препознаваат како клучни чинители во спречувањето и раното откривање на измамничките активности, со потенцијал значително да придонесат кон стабилноста и безбедноста на дигиталниот екосистем.

Мобилните комуникации претставуваат еден од темелите на современото општество, опфаќајќи лична, деловна

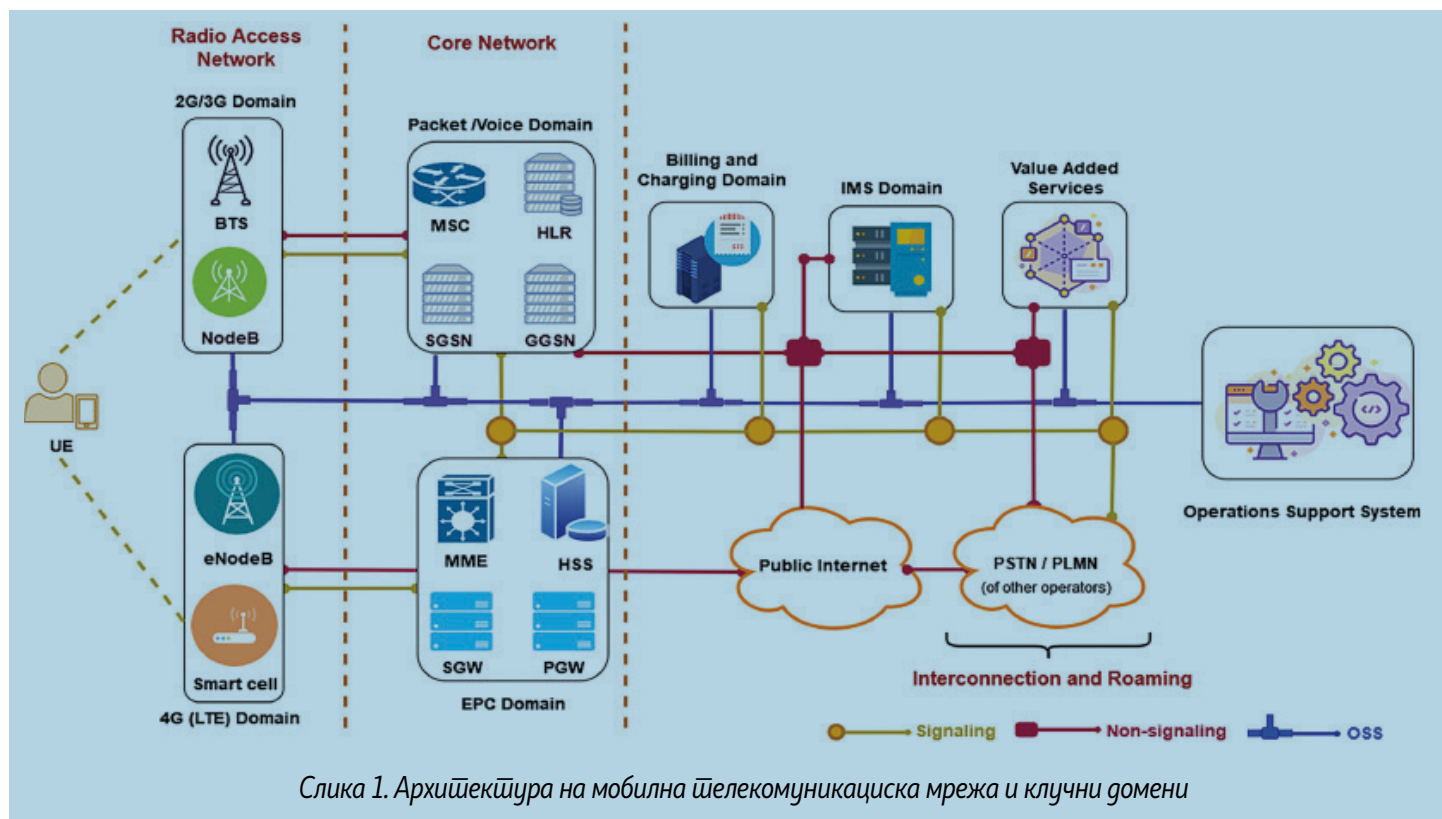
и институционална размена на информации. Токму поради оваа централна улога, мобилните мрежи се наоѓаат во фокусот на организирани измамнички групи кои комбинираат технички средства со техники на социјален инженеринг. Лажни повици (vishing), измамнички СМС- пораки (smishing) и злоупотреба на идентификацијата на повикувачот се меѓу најраспространетите методи за манипулација на корисниците.

Дополнителен ризик претставува примената на вештачка интелигенција за автоматизирано генерирање реалистични пораки и гласовни повици, што им овозможува на напаѓачите масовни и тешко препознатливи напади со минимални ресурси. На тој начин, мобилните измами стануваат поефикасни, побрзи и значително поопасни.

Сликата прикажува поедноставен архитектонски приказ на мобилна телекомуникациска мрежа, кој ги опфаќа радиопристапниот дел (Radio Access Network – RAN) и јадрото на мрежата (Core Network) за 2G/3G и 4G (LTE) технологии. Прикажани се клучните

мрежни елементи како базни станици (BTS, NodeB, eNodeB), јадрени компоненти за управување со мобилност и податоци (MSC, HLR/HSS, SGSN, MME, SGW, PGW), како и домени за наплата, IMS услуги и додадени вредносни сервиси. Дијаграмот ја илустрира и меѓусебната поврзаност со јавниот интернет, PSTN/PLMN мрежите и системите за оперативна поддршка (OSS), нагласувајќи ги сигнализационите и корисничките текови на податоци во рамки на модерните мобилни мрежи.

Телекомуникациските оператори се наоѓаат во уникатна позиција за справување со овие закани, бидејќи управуваат со инфраструктурата и располагаат со увид во мрежните сообраќајни обрасци. Преку анализа на аномалии, детекција на сомнителни активности и примена на превентивни мерки, тие можат навремено да идентификуваат автоматизирани повици, масовни СМС-кампањи и манипулации со сигнализационите протоколи. Оттука, нивната улога не се сведува само на обезбедување на услуга, туку

и на активна заштита на корисниците. Предизвикот дополнително се усложнува поради транснационалниот карактер на мобилните измами. Напаѓачите често користат инфраструктура распоредена во повеќе држави, што ја отежнува идентификацијата и санкционирањето. Ова наметнува потреба од регионална и меѓународна соработка, усогласување на регулативите и заеднички безбедносни стандарди меѓу операторите, регулаторните тела и финансиските институции.

Современите технологии, особено аналитичките системи базирани на вештачка интелигенција, играат значајна улога во заштитата од мобилни измами. Анализата на големи количини податоци во реално време овозможува препознавање на нетипични обрасци и рано предупредување. Сепак, нивната примена мора да биде внимателно балансирана со заштитата на приватноста и почитувањето на законските рамки, со цел да се зачува довербата на корисниците.

Посебно чувствителен аспект е користењето службени мобилни телефони во воената област. Воениот персонал е изложен на ризици како пресретнување на комуникации, злоупотреба на идентификацијата и не-

овластен пристап до чувствителни информации. Поради тоа, службените мобилни уреди мора да се третираат како дел од критичната комуникациска инфраструктура, со строги безбедносни политики, контролирана употреба и постојан надзор, со цел зачувување на оперативната безбедност.

Растечкиот обем и сложеност на мобилните измами јасно укажуваат дека безбедноста на мобилните комуникации претставува сериозен предизвик за современото општество и безбедносните структури. Телекомуникаци-

ските оператори имаат клучна улога во спречувањето и раното откривање на измамничките активности, но успехот зависи од координиран пристап што ги поврзува технолошките решенија, институционалната соработка и едукацијата на корисниците. Особено во воениот домен, каде последиците од компромитација можат да бидат директни и сериозни, мобилните комуникации мора да се заштитуваат како критична инфраструктура, со јасни правила, напредни безбедносни механизми и континуиран надзор. ■